

Oppsummering av regionmøte i prosjektet «Fra ti til en», Bergen, 13. november 2013

Bakgrunn for regionmøtet

Kystskogbruket initierte i 2008 forskningsprosjektet «Fra ti til en – eiendomsoverbyggende samarbeid for personlige skogeiere i kystskogbruket». «Fra ti til en» er en del av Kystskogbrukets oppfølging av «Melding om kystskogbruket». Prototypen på skogeiersamarbeid over eiendomsgrensene er at flere skogeieres skog blir sett under ett og forvaltet som om det var en enhet. Derav tittelen på forskningsprosjektet «Fra ti til en».

«Fra ti til en» er et såkalt «kompetanseprosjekt med brukermedvirkning», finansiert av Norges forskningsråd, forskningsmidlene over jordbruksavtalen og skognæringen i Kystskogbruket sine fylker. Prosjektet er forskningsmetodisk et følgeforskningsprosjekt, og forskere fra Norsk senter for bygdeforskning (Bygdeforskning) og Norsk institutt for skog og landskap har fulgt det som skjer i fire feltprosjekt. I disse feltprosjektene har skogbruksaktører forsøkt å få til samarbeidsløsninger og organisering som utløsende for aktivitet på skogeiendommene. Feltprosjektene: Feios-prosjektet, Ørstaskogen, Skogringene i Levanger og Frosta, Sørsivegen. Prosjektoppstart: 2009. Varighet: Ca. 5 år. Leder av styringsgruppen og referansegruppen: Kjersti Kinderås (p.t. Skognæringa Kyst/Skognæringa i Trøndelag). Styringsgruppen inngår i referansegruppen. Prosjektleder: Gro Follo (Bygdeforskning).

«Fra ti til en» sitt hovedmål: Prøve ut ulike eiendomsoverbyggende samarbeid, gi en dekkende beskrivelse av forhold (forståelser, prosesser og effekter) som virker fremmende og hemmende på bruk av slikt samarbeid, vurdere nytte og omkostninger, og utlede de praktiske løsninger og skogbrukspolitiske implikasjoner.

I prosjektets slutfase var det ønskelig at skogbruksaktører rundt om i kystskogbruket skulle få presentert og diskutert forskningsfunnene, samt å få mulighet til å gi innspill på hva slags praktisk og skogbrukspolitisk betydning forskningsfunnene kunne ha. Derfor ble det i november 2013 arrangert tre regionmøter (Bodø, Bergen og Stjørdal). Møtene var åpne for alle interesserte, og invitasjonen ble sendt ut bredt fra landbruksavdelingen hos den respektive Fylkesmannen. Videre lå invitasjonen til regionmøtene på Kystskogbrukets nettside. For å få til en god dialog var antallet deltakere på det enkelte regionmøtet begrenset oppad til 30 påmeldte.

Notatets formål

Notatet har som formål å oppsummere deltakernes innspill og refleksjoner i regionmøtet. Notatet inkluderes i «Fra ti til en» sin sluttrapport som brukerkommentar og forslag til veien videre.

Notatets premiss

Notatet har vært fremlagt til respons for de som møtte i møtet 13.11.13, og deres responser er inkludert i notatet. I den forstand kan notatets oppsummering forstås som akseptert av de fremmøtte.

Ramme for regionmøtet

Møte klokken 10.00 – 16.00 hos Fylkesmannen i Hordaland, Bergen.

Arrangør: Fylkesmannen i Hordaland ved landbruksavdelingen, Skognæringa Kyst og Bygdeforskning.

Prosessleder: Egil Petter Stræte, Bygdeforskning.

Referenter: Gro Follo (Bygdeforskning), Kjersti Kinderås (Skognæringa Kyst) og Egil Petter Stræte (Bygdeforskning).

Deltakere: Jan Ivar Rødland, Olav Eikeland, Hans Nyeggen, Merete Larsmon, Hans Fredrik Lauvstad, Stein Bomo, Lars B. Prestiin, Jens Manger, Rune Mikkelsen, Nils Kaalaas, Gerd Inger Aarnes og Helge Kårstad. (Ole Bakkebø deltok ved møtets oppstart.)

Faglige innlegg

Åpning ved Ole Bakkebø, Fylkesmannen i Hordaland.

Kjersti Kinderås: Introduksjon om Kystskogbruket og prosjektet «Fra ti til en». Plansjer foreligger.

Gro Follo: Foredraget «Skogeiersamarbeid – utfordrende, men med stort potensiale». Dette var en presentasjon av forskningsfunn basert på samtlige forskningsdata i «Fra ti til en», inklusive data fra skogeierne publisert i rapport (Follo og Vennesland 2013). Plansjer foreligger og kopi av overheadene ble delt ut i møtet. Presentasjonen var delt i fire bolker:

- 1) Hvorfor er skogeiersamarbeid utfordrende, men med stort potensiale?
- 2) Hvordan best velge ut områder for forsøk på å etablere skogeiersamarbeid?
- 3) Praktisk erfaring fra gjennomføringen av eiendomsoverbyggende samarbeid.
- 4) Hva er viktig for å få til mer eiendomsoverbyggende samarbeid?

Avslutning ved Jan Ivar Rødland, Skognæringa Kyst.

Deltakermedvirkning: Utfordringer ved eiendomsoverbyggende samarbeid og kriterier for utvelging av områder for samarbeidstiltak (etter bolk 2 til Follo)

Spørsmål: Har dere noe å supplere til Gro Follos presentasjon av forskningsfunn så langt? Andre ting dere mener er viktig for å velge ut områder?

Opplegg: Deltakerne diskuterte i små grupper og presenterte i plenum.

Innspill fra deltakerne:

- Føranalyse før utvelgelse av områder: Både det sosiale (med interesser og konflikter) og fysiske ressurser er viktig grunnlag.
- Sjekk ut topografi og hva topografien tilsier om driftsteknikk. Det bør være mest mulig lik topografi for å få til best mulig samarbeid.
- Mer effektivt med samarbeid om større drifter. Informasjon må ut til potensielle samarbeidsskogeiere. Det kan innhentes tilbud på drift. Verdien/inntjeningen til skogeieren blir større om en samarbeider. Viktig at det er flere aktører i et område (Vestskog, SB Skog, Nortømmer), det gir bedre økonomi for skogeieren.
- Poengene fra Gro Follo presentasjon er gjenkjennbare.
- Det er helt sentralt å ha ressursoversikter som en basis. Ofte er det ikke åpenbart at det blir samarbeid likevel, så det må legges inn en betydelig innsats for å få skogeieren til å forstå dette, og det krever mobilisering.
- Ressursoversikter er viktig. Store skogressurser i et avgrenset geografisk område er grunnlag for samarbeid på tvers av eiendommer.
- Andre forhold kan også utløse samarbeid. Eksempel fra Feios-prosjektet: Overskuddsmasser fra kraftutbygging kan brukes til bygging av skogbilveier (iallfall for deler av området).
- Rollefordeling må avklares. Hvem er pådriver? Den lokale bygdepsykologien viktig å ha innsikt i. Grunneieren må ha tillit til en person med lokal kunnskap. Hvem er det? Hvem skal ta tak i dette for å få ballen til å rulle?
- Infrastruktur er viktig, men for å få gode resultater i kystskogbruket må en ha gode samarbeid.
- Spissing i sluttprosjektet er viktig for å få frem poengene.
- Planlegging er viktig.
- Mobiliseringen er det som er krevende og som tar tid. Resten, slik som det driftstekniske, er enkelt.

Deltakermedvirkning: Praktiske erfaringer (etter bolk 3 til Follo)

Spørsmål: 1) Er dere enige i det Gro Follo har sagt? 2) Har dere andre erfaringer dere vil dele med oss? 3) Er det eventuelt noen spesielle forhold dere vil trekke frem som typisk for regionen her?

Opplegg: Diskusjon i plenum.

Innspill fra deltakerne:

- Skogreisings-skogen er viktig for Vestlandet. Hogstmoden skog om 15 år, og det gjelder mye av arealene i Sogn og Fjordane. Vi har god tid, men vi må øve oss på sluttavvirking. Feios er spesielt fordi det er så stort og sammenhengende. Ved oppstarten av Feios-prosjektet visste en ikke at skogen var så uniform og da mer eller mindre likt ikke-hogstmoden. En har bedre oversikt med ressursoversiktene en nå har fått. Dette viser at ressursoversikter er avgjørende. En må ikke presse skogeierne til å hogge for tidlig.

- For å få riktig «timing» er det viktig med ressurskartlegging.
- Erfaring fra eiendomsoverbyggende samarbeid et sted har overføringsverdi til andre områder.
- Hovedplan-vei er et godt grunnlag, og det er kommunens ansvar å utvikle det. Noen må fortelle kommunen at de må gjøre dette arbeidet. Det er snakk om store skogressurser.
- Må se nytte for at samarbeid skal kunne skje.
- En må klargjøre, for eksempel i forbindelse med skogbruksplanarbeid: Hva vil skogeieren med skogen? I skogbruksplanlegging er det viktigste å få frem skogeierens målsetting. Oftest er skogeieren helt blank. En må spørre skogeieren om hvorfor han/hun vil eie skogen, en må få frem hva de egentlig vil.
- I Rogaland går omtrent halvparten av granarealet ut av skogproduksjon. Områdene kan bli omdisponert til beite, og arealtilskuddet for innmarksbeite gjør det gunstig å hogge og ikke forynge etterpå.
- Hogges skogen for tidlig eller ikke? Møtedeltakerne fremmet følgende synspunkt:
 - Skogen hogges for tidlig i en del tilfeller. Det er uheldig fordi skogeierne opplever at det ikke er økonomi, men årsaken er at skogen hogges for tidlig slik at lønnsomheten blir dårligere.
 - Ettersom det er «granhat» i regionen, er det viktig at skogen ikke hogges for tidlig.
 - Uheldig at det hogges skog som ville vært viktig som grunnlag for utløsning av tilskudd til skogsbilveier – de beste områdene plukkes ut uten å tenke helhet.
 - Regionen er delt i et ytre og et indre område. Det ytre området er skogreisningsstrøk med de implikasjoner det har for skogeierens skogbrukskompetanse. Den nye skogeieren har nå i tillegg dukket opp, og de føler ikke ansvar for å drive. Samtidig bygges veiledningen ned, både offentlig og privat. Det oppstår da kompetansemangel. Det indre området er skogstrøk.
 - Hva skjer med entreprenørene om en ikke skal drive de neste 15 årene? De må ha noe å leve av og må opprettholde kompetanse og kapasitet.
 - Det er ikke slik at alt ikke er hogstmodent.
 - Noen entreprenører kommer langveis fra, særlig når det er arbeidstopper, men konkurransen er hard.
 - En møter argument om at det ikke er lønnsomt, med at skogen drives for tidlig. Det mangler en nøytral veiledning som har kompetanse på dette. Veiledningen har ikke vært god nok om det kommer som en overraskelse hvis en drift ikke viser seg å være lønnsom. Da er det noe som har gått galt eller så er det et dårlig veiledningsapparat.
 - Det er ulikheter mellom Rogaland og Hordaland. Rånetto er avgjørende.
 - Det må tenkes langsiktig. Noen må fortelle skogeieren hva han/hun tjener med å vente i 20 år. Den langsiktige tenkingen glemmes. De klimamessige argumenter kommer også inn.

Deltakermedvirkning: Tiltak for å få til mer eiendomsoverbyggende samarbeid (etter bolk 4 til Follo)

Spørsmål: 1) Hva synes dere om tiltakene Gro Follo foreslår? 2) Har dere andre forslag på tiltak?

Opplegg: Deltakerne skrev først svar på spørsmål 1) ved at de prioriterte to av de tiltakene som Follo foreslo. Deretter foreslo deltakerne ett nytt tiltak hver. Forslagene ble skrevet på gule lapper og klistret på ei tavle og gruppert etter hverandres tilhørighet. I tabellen nedenfor er de bokstaverte overskriftene (gråfarget) innspill som er gruppert sammen. De gråfargede overskriftene er satt opp i tilfeldig rekkefølge. Under den enkelte overskrift følger enkeltinnspillene («gule lapper»). De enkeltinnspillene som har omtrent samme ordlyd, er slått sammen. Enkeltinnspillene er utfylt mer enn det som sto på de gule lappene i tråd med hva den enkelte deltaker uttrykte da han/hun presenterte sin gule lapp.

Avslutningsvis stemte deltakerne på hvilket tiltak de ville prioritere først. Hver deltaker fikk avgi en stemme og måtte prioritere ett hovedtiltak. I tabellen nedenfor er avgitte stemmer ført opp i kolonnen for «Stemmer».

		Stemmer
A. Motivere (4 gule lapper)		
	Se etter annet samarbeid i utmarka som kan være utgangspunkt for skogeiersamarbeid også, for eksempel jakt og beiting. Arrangere skogkveld/skogfest.	
	Lage samlede driftsplaner, som også inkluderer landskapshensyn.	
	Gjøre noe som kan tallfestes – det motiverer.	
	Knytte samarbeidsinitiativ til noe som likevel skal gjøres.	
B. Eksemplets makt (5 gule lapper)		1
	Etablere pilotområde med koordinator i alle fylker. Dette kan være gode eksempelområder.	
	Finne positive og gode eksempler.	
	Spre informasjon om samarbeid som har lyktes. Dette er god synliggjøring av samarbeid.	
	Få frem positive medieoppslag om vellykkede prosjekt.	
	Lage kort reklamefilm om verdikjeden og skog, påvirke opinionen.	
C. «Håndbok» (7 gule lapper)		1
	Lage håndbok/redskap for å få til valg av rett sted for samarbeid, rett gjennomføring og for å kjøre gode prosesser.	
	Få frem informasjon om samarbeid. Viktig med kunnskapsoppbygging.	
	Må ha konfliktberedskap også i gode dager.	
	En håndbok vil bidra til at en eventuell skogkoordinator gjør det han/hun er ment å skulle gjøre, da stoler skogeieren på det og det blir enklere for skogeieren.	
	Viktig med kompetanse for å kjøre gode prosesser.	
D. Fjern plunder (1 gul lapp)		
	Minske plunder og heft. Få svar på søknader og lignende slik at	

	en kan smi mens jernet er varmt. Det bør kunne gis foreløpige tilsagn på veitilskudd.	
E. Skogkoordinator (8 gule lapper)		7
	Viktig rolle, være synlig, ha tillit. Må ha en person med riktig kompetanse som ser skogeieren.	
	Trengs for å utarbeide ressursoversikter og skogbruksplaner.	
	Må ha en person som holder arbeidet med skogeiersamarbeidet ved like.	
	Mangler nøytral pådriver i dag (skogdriver - «skogamannen»). Trenger en motivator. Den gamle skogbrukssjefen hadde en slik rolle. Må ut med informasjon om samarbeid, og skogeierne må samles. «Skogamannen» må komme og informere om mulige samarbeid. Kunnskapsoppbygging – kortere kurs om hva skogbruk går ut på. «Skogamannen» kan være fra veiledningsapparatet eller være en interessert skogeier.	
	Tre viktige ting ved skogkoordinatoren: 3xtillitsskapende! Skogeieren må kunne stole på det som sies. Gjerne være hos skogeierforeningene/tømmerkjøpere/offentlige. Personlige egenskaper er viktig. Viktig at skogkoordinatoren er nøytral.	
F. Økonomiske insitamenter (2 gule lapper)		1
	Det skal lønne seg å være med i samarbeid (gratis skogbruksplan, høyere tilskudd til veier og skogkultur).	
	Økonomisk insitamenter for samarbeidet må være til stede. Skogeierne må få en økonomisk fordel.	
G. Rammer m.m. (4 gule lapper)		
	Det trengs rolleavklaring. Eksempel: Veiplanleggere er viktig, og det er behov for rolleavklaring og tydeliggjøring av ansvar. I dag er veiplanleggerne løsarbeidere.	
	Bedre rammebetingelser for å drive skogbruk.	
	Må få tid til å tenke, planlegge.	
	Utvikle temaplaner for skogbruk. Kommunene kan lage temaplanene. Her kan det gjøres avveininger mellom ulike interesser.	

Sekretærer for regionmøtet i Bergen: Gro Follo og Kjersti Kinderås.

Gro Follo

Gro Follo
19.12.13